

The background of the cover is a photograph of a landscape. In the foreground, there are green trees and bushes. In the middle ground, a hill is covered with dense green foliage. In the background, a tall, dark, conical tower stands on a hill, overlooking a valley with rolling hills and a body of water. The sky is bright and hazy. The text is overlaid on the bottom left of the image.

ŠTRAMBERK

1/2007

ZPRAVODAJ MĚSTA

Tak vypadala Perníková chaloupka.

O B S A H

<i>Jaroslav Michna</i> Štramberk	titulní strana obálky
Příloha k článku Perníková chalupa	2. strana obálky
<i>Aleš Durčák</i> Společenské a kulturní akce v prvním čtvrtletí 2007	4
<i>Josef Adamec</i> Věž kostela	6
<i>Josef Marek</i> Dvě výjimečné kulturní akce	12
<i>Věra Horáková</i> Faunovo odpoledne	13
<i>Bohumil Kresta</i> Jano Koehler — Moravský Michelangelo	14
<i>Josef Adamec</i> Perníková chalupa	16
Kronika Augustina Rašky, část I.	24
<i>Věra Horáková</i> Svět za pultem	26
<i>Josef Adamec</i> Štramberk a německá okupace, část VIII.	29
<i>Bohumil Kresta</i> Prameny k dějinám hřbitova ve Štramberku	31
<i>Josef Adamec</i> Ohnivý rok 1927	33
Příloha k článku Ohnivý rok 1927	3. strana obálky
<i>Jaroslav Michna</i> Štramberk	4. strana obálky

ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 1 / 2007

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák (od r. 2001). **Redakční rada:** PhDr. Anna Hřčková, Karel Hřček, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová a Vojtěch Petráš. **Přepis a jazyková korektura textů, návrh grafické podoby a výběr reprodukcí:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMS. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 74266 Štramberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz, www.zdenekburian.cz. **Vydává:** Městský úřad Štramberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94–RR–408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně (od r. 1987). **Příloha (samostatně neprodejná):** Štramberk — Sběratelská série pohlednic (od r. 2004). **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *Beatris*, Dobrá. Duben 2007.

PŘEHLED SPOLEČENSKÝCH A KULTURNÍCH AKCÍ

V I. ČTVRTLETÍ 2007

Aleš Durčák

5. ledna
— Město Štramberk, kulturní dům (dále jen KD), BIG BAND HOLEŠOV, koncert swingového orchestru
— Anglický klub v Jaroňkově pekárně, KLUB DESKOVÝCH HER
10. ledna
— Relax v podhůří Beskyd a Městský úřad Štramberk (KD) YVONNE SANCHEZ s hostujícím zpěvákem Jonathanem Ramirezem — BRAZILIAN MOOD, koncert
19. ledna
— Anglický klub v Jaroňkově pekárně, KLUB DESKOVÝCH HER
20. ledna
— Město Štramberk, Muzeum Zd. Buriana (dále jen MZB), NEVIDITELNÝ SVĚT, léčivé obrazy PhDr. Libuše Panáčové, výstava
— Sbor dobrovolných hasičů Štramberk, KD, HASIČSKÝ BÁL
26. ledna
— ZO Chovatelů poštovních holubů Štramberk, KD, HOLUBÁŘSKÝ PLES
2. února
— Anglický klub, KLUB DESKOVÝCH HER
— Technoprojekt, a.s., Trúba, 3. ročník SNĚHULAKIÁDY
— Oddíl odbíjené TJ Kotouč Štramberk, KD, SPORTOVNÍ VOLEJBALOVÝ PLES
3. února
— Město Štramberk, MZB, NEVIDITELNÝ SVĚT, I. přednáška PhDr. Libuše Panáčové
7. února
— Město Štramberk, KD, PRINCEZNA A LOUPEŽNÍCI, divadelní představení
9. února
— Město Štramberk, KD, 17. OBECNÍ BÁL
11. února
— Klub zdraví Kopřivnice, Katolický dům v Kopřivnici, JARNÍ ÚNAVA, VYUŽITÍ A-LOE VERA K DETOXIKACI ORGANISMU, přednáška MUDr. Milana Nasswetra
16. února
— Anglický klub v Jaroňkově pekárně, KLUB DESKOVÝCH HER
17. února
— Šmíra-print s.r.o., Městský pivovar, náměstí, 3. ŠTRAMBERSKÝ MASOPUST
17. února
— DS Pod věží, KD, TRADIČNÍ MAŠKARNÍ DIVADELNÍ BÁL S POCHOVÁNÍM BASY
18. února
— Město Štramberk, MZB, NEVIDITELNÝ SVĚT, II. přednáška PhDr. Libuše Panáčové
21. února
— Apollo Burn Club, Městský pivovar Štramberk, NUMEROLOGIE V SOUVIS-LOSTECH
— Relax v podhůří Beskyd, Apollo Burn Club, RO(C)KOVÁNÍ S JIŘÍM ČERNÝM, poslechový pořad známého pražského muzikologa a publicisty

28. února
— Šmíra-print s.r.o. — Město Štramberk, KD, ALICE SPRINGS, koncert
2. března
— Anglický klub v Jaroňkově pekárně, KLUB DESKOVÝCH HER
— DS Kotouč Štramberk — Město Štramberk, KD, X. ŠTRAMBERSKÁ DIVADELNÍ PŘEHLÍDKA AMATÉRSKÝCH DIVADELNÍCH SOUBORŮ 2007 (dále jen X. ŠDPADS 2007), DS Lojza z Oder, SVĚTÁCI
4. března
— Město Štramberk, MZB, ZDENĚK BURIAN A JEHO SVĚT — STEZKOU ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ II., obnovená a rozšířená výstava
9. března
— DS Kotouč Štramberk — Město Štramberk, KD, X. ŠDPADS 2007, Lidová scéna Bernartice, DÍVČÍ VÁLKA
16. března
— Anglický klub v Jaroňkově pekárně, KLUB DESKOVÝCH HER
— DS Kotouč Štramberk — Město Štramberk, KD, X. ŠDPADS 2007, DS Štěk and spol Hranice na Moravě, SLUŽKY
17. března
— Šmíra-print s.r.o. — Město Štramberk, KD, RADIM HLADÍK A BLUE EFFECT, koncert
21. března
— Šmíra-print s.r.o., Apollo Burn Club, NUMEROLOGIE V SOUVISLOSTECH
23. března
— DS Kotouč Štramberk — Město Štramberk, KD, X. ŠDPADS 2007, DS ŠAMU Štítina, PROLHANÁ KETTY
23. března — 29. dubna 2007
— Technoprojekt, a.s., Jaroňkova útulna v areálu hradu, NEJSTARŠÍ HISTORIE MĚSTA ŠTRAMBERK, výstava výtvarných děl dětí Mateřských škol ve Štramberku
24. března
— Město Štramberk — Technoprojekt a.s., Chata dr. Ad. Hrsky, V HLAVNÍ ROLI LUCEMBURK, večer poezie
25. března
— Komorní orchestr Kopřivnice a Chráněný sbor Štramberk, kostel sv. Jana Nepomuckého, KONCERT DUCHOVNÍ HUDBY
29. března
— Město Štramberk, KD, POHÁDKA O RŮŽENCE, divadelní představení
30. března
— DS Kotouč Štramberk — Město Štramberk, KD, X. ŠDPADS 2007, DS Kotouč Štramberk, ŘEČI
— Anglický klub v Jaroňkově pekárně, KLUB DESKOVÝCH HER
31. března
— Restaurace na koupališti Libotín ve Štramberku, VELIKONOČNÍ TURNAJ V MARIÁŠI
— KČT Kopřivnice — Město Štramberk — Šmíra-print s.r.o., PO STOPÁCH ZDENKA BURIANA, I. ročník pochodu po místech spojených s pobytem významné osobnosti regionu, průvodce p. Aleš Durčák

VĚŽ KOSTELA

Josef Adamec

Rok 1907 byl pro Štramberáky opravdu rušný. Tuhá zima toho roku zapříčinila, že 23. března zmrzl ve sněhu jistý Jurek, sníh vydržel až do května. Po únorových obecních volbách se v květnu uskutečnily i první volby podle nového zákona do říšské rady ve Vídni. Za náš kraj byl zvolen prof. Masaryk (publikace o TGM vyjde v květnu 2007 v Kopřivnici).

V té době se začala uskutečňovat dávná touha štramberských katolíků — mít u farního kostela věž. 15. května byly před kostelem skáceny čtyři lípy, sochu P. Marie umístili do výklenku „staré věže“, sochu sv. Jana do zahrady domu čp. 108 na Kopci.

Z pamětních listin vložených do báně věže se mj. dovídáme: „....Když se původně stavěl tento kostel roku 1723, nevystavěla se věž, nýbrž ponechala se jako zvonice bývalá věž u kostela hradebního. Tak stál kostel do 200 let bez věže. Pomýšlelo sice město na stavbu věže a v roce 1860 bylo už ujednáno malou věžku nad vchodem postavit, která byla rozpočtena na 3 600 zlatých, k čemuž chtěl patron přispěti stavebním dřívím v ceně 305 z. 91 krejcarů a obnosem 21 zlatých v hotovosti. K stavbě té nepřišlo.... V roce 1896 se zde konala generální vizitace, při které příležitosti Jeho knížecí arcibiskupská Milost dr. Theodor Kohn stavbu opět do proudu uvedl a sám pět státních úpisů po 200 korun, tj. 1 000 korun hned na stavbu daroval. Tehdejší farář P. Josef Nehudek konal sbírky po domech a sebral 5 000 korun, sám onemocněv, věnoval při svém padesátiletém kněžském jubileu 2 000 korun ve státním úpisu. Dal též vypracovat několik plánů, hlavně od prof. Dvořáka u německé techniky brněnské a sice ve slohu renesančním.“.

Po smrti P. Nehudka přišel do Štramberka v červenci 1901 Ant. Pavlík, místoděk. farář a jeho úkolem bylo usilovat o stavbu nové věže a k tomu účelu ustavit Jednotu. Stalo se tak. Stanovy byly potvrzeny a v květnu 1902 konala se první valná hromada. Místní farář byl předsedou i pokladníkem a tehdejší starosta p. Petr Hykel, obchodník, místopředsedou. K jeho chvále budiž uvedeno, že jako starosta zájmy stavby velmi podporoval, ale později, když už nebyl starostou, dělal proti věži i faráři největší opozici.

Vybíraly se příspěvky od členů, konaly ofěry, odkazy a tak jmění Jednoty pomalu vzrůstalo. Při biřmování roku 1905, které konal nejdp. arcibiskup dr. Fr. Bauer, přinesl p. architekt Sochor z Prahy, který stavěl nový kostel v Hodslavicích, nový náčrtek věže v barokovém slohu v ceně asi 30 000 Kč. Byl předložen nejdůstojnější konsistoři ku schválení. Konsistornímu radovi dr. Botkovi zamlouval se renesanční projekt dr. Dvořáka a proto ho doporučoval. Když pak p. arch. Sochor se obhájil, že kostel je ve slohu barokovém a zřejmě to dokázal, byl jeho návrh schválen

„....Kromě stavebního dřeva — neboť se počítalo, že vysoký patron svému dřívějšímu slibu dostojí a dřevo potřebné zdarma dodá — než tento se k tomu více neměl a na dvojí prosbu a osobní zakročení faráře dovolil kurátor Teresiánské akademie ve Vídni Excelence dr. Pavel Gautsch, baron z Frankenthurmu, 1 200 korun splatných ve dvou lhůtách, ale s podmínkou, že nikdy ani patron, ani kostelní jmění k opravám (kostelním) věžovým nebude dožadován, aby další nahodilé přírážky na stavbu

Stavba věže...

věže usnesené, byly odpočítány z tohoto obnosu. Na kostelní konkurenční výbor nemohl se níže psaný obrátiti, poněvadž v něm zasedali tři členové ze Štramberka, dva ze Závišic a patronátní zástupce, kteří by byli hlasovali proti tomu. Požádán proto obecní výbor, aby přirážky ty převzal jménem římskokatolické farní obce. Po veliké debatě usneseno proti pěti hlasům 10% přirážku na šest let rozpočtenou 7 000 korun se nedostávajících hraditi. Všechna čest p. dr. Hrstkovi, obvodnímu a závodnímu lékaři, který s nebezpečím, že bude přehlasován, se ujímal stavby a přirážkou touto stavbu zabezpečil.

Na přání obce i Jednoty byla stavba p. projektantovi Eduardu Sochorovi z Prahy odevzdána za úhrnůch 37 000 korun a sice i s dřevem a s krytbou kostelní báně místo břídlý plechem cinkovým. Ve správě kostelního jmění se nalézalo 11 666 korun, Jednota dala 6 334 korun, obec věžovým fondem 12 000, celkem 30 000 korun...“.

Stavba začala 15. května stínáním čtyř lip před kostelem a kopáním základů. Zjistilo se však, že základy byly slabě projektovány, projektant očekával, že vespuď je skála. Byla tam však ve slíně žlutá hlína a musely se na evangelní straně kopat hlouběji, což stálo 560 korun. Velké obtíže vznikly s kamením, jehož cenu zdejší občané zvýšili o 6 korun na jeden kubík a s cihlami, kterých se pro mnoho staveb nedostávalo, takže se dovážely až z Kunvaldu — dnešní Kunín. (1 000 ks za 56 korun).

V dopise ze dne 28. dubna 1907 architekt Sochor upřesňuje podmínky, za kterých stavbu provede a zároveň stanoví „splátkový kalendář“.

Stavbu provedl zástupce p. architekta Jan Holeček, inženýr nevšední obratnosti a dovednosti. Při stavbě věže došlo i k vnějším opravám kostela, který do té doby „byl bílý, ale měl žluté pásy, které byly deštěm ošlehány, že vypadal bídný“.

„Léta Páně 1907 za slavného a pozeňnaného panování Jeho c. k. apoštolského Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I., za starosty MUDr. Adolfa Hrstky, radních Roberta Proska, hostinského, Jindřicha Parmy, kupce, Jana Petráše, rolníka čp. 139, Jana Hykla, pekaře, Josefa Barabáše, majitele vápenek, Petra Kahánka, hostinského, Augustina Juráka, obchodníka čp. 184, Jana Baara, úředníka a členů obecního výboru: Josefa Baara, kupce čp. 10, Vincence Bajera, kamenáře čp. 375, Josefa Baara, kamenáře čp. 107, Jana Hykla, rolníka čp. 412, Bohuslava Blažka, učitele, Jana Hykla, rolníka čp. 401, Augustina Hykla, obchodníka čp. 38, Josefa Hykla, hostinského, Josefa Hykla, rolníka čp. 3, Petra Hykla, obchodníka čp. 8, Rudolfa Hubeňáka, hostinského, Jana Rajnocha, rolníka, Jana Rašky, řezníka, Augustina Sanytra, nadučitele a Vincence Sochy, dělníka čp. 292 (správně 291 — pozn. J. A.), postavena při zdejším chrámu Páně nová věž... Pan Antonín Pavlík, který od svého příchodu do Štramberka roku 1901 o brzké postavení její horlivě, svědomitě a obětavě pečoval, což se mu za přispění šlechtných dobrodinců podařilo v poměrně krátké době. Budiž jim všem zachována věčná paměť! „A ještě jedno nahlédnutí do pamětního spisu nám připomene dobu ve Štramberku před 100 lety: „...Město Štramberk mělo dle posledního sčítání lidu roku 1900 provedeného 3052 obyvatel, z nich

3 031 Čechů, 21 Němců, dle náboženství 2 859 katolíků, 172 evangelíků augsburského vyznání a 21 izraelitů. Počet obyvatel od té doby značně vzrostl. Roku 1907 tu bylo 486 čísel popisných. Toho času jsou tu katoličtí duchovní: P. Antonín Pavlík, viceděkan, rodák z Kunovic, Josef Fiala, městský kaplan, rozený ze Stěbořic, Jan Hrubý, kaplan, rodem z Olšan...

...a krátce po dostavbě

Náčrtek věže v barokovém slohu arch. Antonína Sochora.

Prostředí místní jardi na Štamberku

Ku vzájemné, postavení, je provedeno stavební
výběr budely na místě postavení.

1. Vzdálenost od stavebního místa je na Štamberku
je výhled z krasu 10000 km.

2. Lomový a stavební povrch je povrch dle přírodních a umělých
stavebních a povrchových a k. stavební, místo stavební
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu.

3. Obnovu ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu.

4. Lomový a stavební povrch je provedeno ke stavebnímu povrchu
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu.

5. Lomový a stavební povrch je provedeno ke stavebnímu povrchu
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu.
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu.

6. Stavební povrch je provedeno ke stavebnímu povrchu.

7. Lomový a stavební povrch je provedeno ke stavebnímu povrchu
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu.
je to je provedeno ke stavebnímu povrchu a stavebnímu povrchu.

DVĚ VÝJIMEČNÉ KULTURNÍ AKCE

Josef Marek

V chatě Dr. Ad. Hrstky pod Trúbou zazněly v sobotu 24. března lyrické básně prince Václava II., zvaného Český, nejmladšího syna krále Jana Lucemburského a nevlastního bratra Karla IV. Básně, které slavný kronikář francouzského středověku Jean Froissart vtělil do svého veršovaného rytířského románu „Méliador“. Václav je skládal francouzsky, v jazyce své matky Beatrix spřízněné s francouzským královským dvorem. Český překlad jeho lyrických básní od Gustava Francla nese název „Netoužím po ráji“.

*Pochválit chtěl bych zraky své,
zraky, jež stále vzněcují,
mé srdce plné touhy.
Protože tolik šťastné je,
netoužím ani po ráji.
Pochválit chtěl bych zraky své,
zraky jež stále vzněcují.*

Tyto něžné lyrické písně, které v dnešní přetechizované, mnohdy hrubozrné době, dokázaly pohladit na duši nespočetné publikum, které přišlo na hrad a zároveň připomněly, že existují i jiné hodnoty než jen honba za penězi a majetkem. A když k tomu přidáme kultivovaný a vytříbený přednes ing. Dany Markové, MUDr. Mořice Jurečky a Věrky Michnové, pak se jenom mohu přimlouvat za jeho opakování. Středověkou hudební kulisu (ukázky z díla nejslavnějšího francouzského skladatele 14. století Guillaume de Machaut ze sbírek Aleše Durčáka) zprostředkoval Jaroslav Michna. Nadšenou realizátorkou celého projektu pak byla kastelánka našeho hradu paní Karolína Lešinská. Všem výše jmenovaným za mimořádný zážitek patří upřímný dík.

O krásné, slunné neděli 25. března (zvané „smrtné“) zazněly odpoledne z kostela sv. Jana Nepomuckého tóny duchovní hudby, které připomenuly blížící se křesťanské svátky — Velikonoce.

V prvé polovině koncertu se představil technicky i hudebně vyspělý komorní orchestr Kopřivnice, který přesvědčivě interpretoval opus č. 51, „Sedm posledních slov Ježíše Krista na kříži“, od Josepha Haydna. S velkým hudebním citem a intuicí dirigoval Petr David.

V druhé polovině koncertu za doprovodu stejného orchestru zazpíval Štramberský kostelní sbor Oratorium „Golgota“, Václava Vlastimila Hausmanna. V sólových partech se představili: bas — Miroslav Geryk, soprán — Věrka Juráčková. Průvodní slovo přednesla ing. Dana Marková. Hudebně i pěvecky s velkým citem nastudoval a řídil Pavel Hykel.

V sobotu na Trúbě zaznívaly z úst protagonistů něžné lyrické verše a v neděli z prostor kostela také něžné, hřejivé, ale hlavně burčující tóny skladeb hudebních velikánů.

*V lásce nás měj Boží synu,
A jednou k sobě stul nás blíž.
Pro velkou lásku matičtinu
Pro muka svoje těžký kříž
ach těžký kříž...*

FAUNOVO ODPOLEDNE

Věra Horáková

Kdykoliv mám možnost navštívit své rodné město a jen trochu mi to dovolí pádící čas, obrátí se moje kroky k nedalekému Kocvíнку. Malému úseku krajiny dětství, který jsem vídala každodenně. Okouzující místo horizontálně protínající severozápadní strán Bílé hory. Zelená cesta, na které neúnavně hledám své dětské stopy. Procházeli jsme se po ní jednoho horkého loňského červenového dne. Polední zvon na věži blízkého kostela ohlásil čas oběda. Žár poledne připomínal horký pecen voňavého chleba právě vytaženého z pece. Oblohou zvolna putovalo procesí nadýchaných oblaků, skrz které probleskovalo slunce. Jejich okraje byly lemovány dokonale zlatým prýmkem. Větší skupina našedlých oblaků náhle zakryla sluneční zdroj a úplně stejný obraz byl vidět i na náhle ztemnělé krajině, která nám ležela u nohou.

Tam může mít člověk ten správný pocit proměnit se v ptáka a z velké výšky pozorovat tu přívětivou domovinu pod sebou. Hluboké a široké údolí, padající až k silnici okolo lidských bydlí a tratí se kdesi na horizontu s tiše ujíždějícími auty. Kulatý kopec „Rybské hůrky“ ležící naproti, byl vyšňořen do svěže zelené kamizoly. Den byl tak jasný, že v průzračném vzduchu bylo vidět hodně daleko do širého kraje. Panoráma končilo v lehce nafialovělém horizontu ukončující tento kouzelný obraz někde v okolí Studénky a pokračující až k horám Jeseníků. Malebná krajina s přitulenými bílými domky s červenými střechami, rozdrobená do políček, zahrad i větších lánů, tiše odpočívala v horkém popoledni. Stín, vlhkost a klid pro drobnou zvěř lze tušit jen v zelených remízkách, dělicích velké plochy polí. Tam se ukrývají při malých potůčcích a tráví zde svůj odpočinek, než je vlažný večer znovu pozve k bohatě prostřeným lukám.

V otevřené krajině pokojně leží žlutá budoucí úrody a k obloze z nich krouživě stoupá životodárné teplo dozrávajících lánů. Na okrajích začínají rozkvétat první letošní máky. Ohnivá červeň je vidět i na dálku a působí jako pohozený korálový šperk.

Seděli jsme ve vonící trávě poblíž malé zídky, zpevňující svažitě pole a pozorovali filigránsky vypracované květy prostých polních skalnic. Vzduchem kolem nás poletovala hejna včel a čmeláků v jejich neustálé a vytrvalé práci. Kolem všechno kvetlo a ve vzduchu bylo cítit nádherný čas léta. Vysoko nad námi v oblacích kroužil dravec a blízko na mladém jasanu nás vytrvale pozorovala bystrá pěnkava. Její hlas spolu s pronikavě znějícím hlasem křepelky, odedávna patří ke štramberskému létu. Na blízké stráni vítr ve vlnách pročešával klásky trav a bujně kvetoucí luční květeny.

Přesto naše oči stále přitahoval panoramatický obraz ležící před námi. Zastávka na známém místě měla být jen krátká, ale značně se protáhla. Dlouho stojím v dojetí před věčným obrazem domova.

Polní travnatou cestou prošel kolem nás pár mladých lidí, téměř ještě dětí. Drželi se za ruce a podle živé gestikulace řešili důležitá životní dilema. Urostlý chlapec a štíhlá dívka plavých dlouhých vlasů. A náhle mne napadlo přirovnání: „Dívka s vlasy jako len“. Název připomínající známou Debussyho skladbu. Zbývá už jen dodat, že toho dne jsme prožili půvabné „Faunovo odpoledne“ od téhož autora, v prostředí polí a luk, v chrámu přírody, vytvořené boží rukou.

JANO KOEHLER — MORAVSKÝ MICHELANGELO

Bohumil Kresta

Jano Koehler se narodil v Brně roku 1873 a už téměř 70 let odpočívají jeho tělesné pozůstatky na prostém vesnickém hřbitůvku ve Stražovicích u Kyjova pod křížem s mozaikovým obrazem Madony, který si umělec za života sám zhotovil. Jak tichý, ač intenzivní prací vyplněný, byl jeho život, tak skromně a tiše zcela v duchu své závěti odešel. Byl to umělec Bohem posvěcený a mnohostranně nadaný, který ovládal fresku, olejovou malbu, temperu, kresbu, sgrafito, byzantskou mozaiku, kachlíkovou mozaiku aj.

Jano Koehler započal svou činnost po absolvování pražské Umělecko–průmyslové školy a Akademie výtvarných umění (kde byl žákem Fr. Ženíška) malbami profánními (hotel Paříž v Praze I, zámek v Prostějově, radnice v Tišnově) a soutěžil se starším Jožou Úprkou v námětech ze Slovácka, kde pestrost Úprkových barev předčil pevnou a jistou linií kresby; ale zůstane trvalou zásluhou prostějovského faráře a spisovatele Karla Dostála Lutinova, že se při opravě prostějovského zámku seznámil s Koehlerem a získal ho pro výzdobu prostějovského farního chrámu sv. Kříže (místo dříve vyhlédnutého, ale zemřelého Felixe Jeneweina), a tak ho získal pro tento směr umění, který pak Koehler — přes občasné zpracování světských námětů — pěstoval s láskou až do smrti, i když to neprospívalo jeho zdravotnímu stavu, nepřinášelo časných statků a nepřispívalo jeho popularitě u pokrokových vrstev národa. V jeho závěti čteme bolestná slova, že pro práci v kostelích „byl umlčován a stavěn na slepou kolej“, ale neopustil tento obor, poněvadž jej považoval za práci pro lid, a to pro lid nejchudší. Ke kostelním malbám přistupoval svědomitě po zralé úvaze a hleděl na ně jako na celek, který má podporovat a oživit výzdobu architektonickou, postupoval přitom osobitě, svérázně, na základě slováckého ornamentu s jeho pestrout paletou, nezávisle na vzorech. Bystrých hlav a dovedných rukou měl a má náš národ mnoho, ale křesťanských charakterů a lidí zlatého, pokorného a křesťanského srdce rázu Koehlerova méně. Vidíme to na jeho Madonách s tolik upřímným, teplým a svatým očima, na vážných a klidných tvářích Kristových, plných vroucnosti a útěchy a na přísných a přece milých liniích jeho obrazů světců a světic, z nichž se stala nejpopulárnější barevná litografie svatých Cyrila a Metoděje, která byla také reprodukována na poštovních známkách.

Mozaikové obrazy sv. Cyrila a Metoděje, které byly uloženy ve svatopeterské bazilice v Římě při II. vatikánském koncilu, jsou tvořeny podle Koehlerovy barevné litografie světců, a vytvořil je prof. Michelangelo Bedini. Zdobí Českou kapli sv. Václava. Mozaiky posvětil papež Pavel VI. r. 1963. Tato kaple je jedinou národní kaplí v bazilice sv. Petra ve Vatikáně.

Kostelní práce Koehlerovy, roztroušené hlavně na Moravě, budou vždy hlásat velké umění skromného umělce. Nečítaje výzdoby kaplí apod., je to asi 44 kostelů, z nichž jmenujme alespoň ty nejvýznačnější; Prostějov (farní hřbitov a hřbitovní

chrám), Olomouc (Řepčín, kaple v arcib. paláci, Sarkandrovka), Kyjov (2 kostely), Štamberk, Svatý Hostýn (křížová cesta z kachlíkové mozaiky), Leškov, Žarošice, Hodonín, Lužice aj. Žel, leccos vzalo za své válečnými událostmi, nebo i neporozuměním duchovních.

Naše doba dosud dluží Koehlerovi definitivní zhodnocení. Je třeba „jako sůl“ vydání monografie, která by se postarala, aby toto světlo nezůstalo zatemněno, ale bylo postaveno nad svícen.

Výzdoba farního kostela sv. Jana Nepomuckého ve Štamberku.

Jan Koehler

PERNÍKOVÁ CHALUPA

Josef Adamec

Vzpomínáme ji proto, že před pětáosmdesáti lety vznikalo a před padesáti lety zaniklo jedno krásné zákoutí na bájeplném Kotouči. Ubývá pamětníků tohoto krásného místa nejen procházek, ale i místa odpoledních výletů s hudbou, tancem i občerstvením, místa, kde se i mladé, zamilované dvojice cítily dobře a bezpečně.

„...Za Jurovým kamenem, na prostranství mezi smrky a jedlemi, byla postavena dřevěná chaloupka, vyzdobená podle návrhu Bohumíra Jaroňka. Štramberáci jí říkali „Perníková“ a rádi k ní chodili na nedělní procházku. Ve všední dny se tam zastavovali kamenáři, jdoucí z práce, aby dobrým pivem, které se tam šenkovalo, spláchlí prach z hrdla...“, dočteme se v jedné rodinné kronice. A skutečně, i Pamětní kniha města Štramberka potvrdí, že 10. května byla slavnostně na Kotouči otevřená Perníková chalupa, valašská letní restaurace.

Ale jejímu otevření předcházelo velké úsilí místního odboru Klubu českých turistů, především jeho předsedy MUDr. Adolfa Hrstky. Zmíním zde jenom jeho rozsáhlý dopis ministerstvu školství a národní osvěty z listopadu 1922. V dopise připomíná práce, které v Národním sadu už byly vykonány — od zbudování turistických cest, zpřístupnění jeskyně Šipky, odhalení některých pomníků, úpravu dvou studánek..., ale především poukazuje na akce, plánované na rok 1923. *„...Pro rok 1923 připraveno dokončení již započatého Valašského Betlému v tzv. Kovářově kapli, navrženého a provedeného malířem B. Bartošem z Frenštátu p. Radh. a řezbářem prof. Al. Balánem z Val. Meziříčí. Podle návrhu malíře Jaroňka vybudována má tu také býti ve valašském lidovém slohu Perníková chaloupka, která má jednak za nepohody sloužiti návštěvníkům parku za přístřeší, jednak ku prozatímnímu umístění archeologických a národopisných sbírek štramberských... Náklad na oba zajímavé objekty rozpočten jest na 35 000 Kč...“* V závěru dopisu Hrstka zdůrazňuje, že práce byly z velké části vykonány a připraveny pro rok 1923 *„...a jest očividno, že není nadále možno, aby náklad uhrazen byl pouze ze skrovných spolkových příjmů...“*

Ale vyskytly se i problémy jiného rázu, ne finanční. V protokolu ze dne 20. března 1923 o komisionelním vyšetření žádosti o povolení stavby Valašské chalupy na Kotouči se uvádí: *„...Chaloupka bude dřevěná na kamenném základu. Obsahuje dvě místnosti a verandu. Zevně měří 5,5 × 5 m, vnitřek zřízen bude ohnivzdorně, střecha kryta šindelem...“* Zástupci fy Guttman podali proti stavbě námítky, *„...jelikož se má stavěti na pozemku patřícím firmě...a firma má z toho důvodu příčinu souhlas k stavbě odeprít...“*

Ministerstvo školství a národní osvěty píše: *„...Štramberský park zřízen byl soukromou dohodou Kuratoria ve Štramberku (vlastně dr. Hrstkou) s majiteli Fy Guttman a Štramberskými vápenkami nájmem na 40 let. Nemá charakter Národního parku, poněvadž Národním parkem nemůže být samostatný kopec, nemající zabezpečeny vývojové podmínky do daleké budoucnosti. Zřízení Národního parku muselo by býti řešeno buď zvláštním zákonem nebo vládním nařízením... V projektu dr. Hrstky a spol. lze spatřovati oceněnímhodnou snahu po částečném udržení krajinného rázu, věc zájmu a významu čistě lokálního, nikoliv celonárodního, nanejvýš (vzhledem ke Štramberku) turistického... Proto nemůže odbor*

1922.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY

č. 122060 / 1922.

Oddělov. V.

Oddělení 1.

Datum vložení 1922. č. 2/15.

Účel: epizy:

od 31. 08. 1922
ze Stramberku.

Předělní spis:

Zároveň se vyřizují též:

Předst:

Stramberk, "Klaštří" Bělá, subvence.

Kancelářní parčík ze Stramberku žádá o
subvenci 20 000 Kč pro rok 1923 na provedení
některých prací, zejména: 1. úprava parčíku

Podrobnosti:

Stramberkský park má svou původní podobu
zvláště vzhledem k Stramberku (části Stram-
berku) a náležel firmě J. J. J. a Stram-
berkští vzhledem, zejména na 40 let
dávající národní parčík, prováděti národní
parkem svého typu, samostatný les, nemají.

Kancelář:

Podává se o vyřazení směsí, poskytuje
se odbor V. 2.

V Brně 21. prosince 1922.

W. J. J.

Stramberk

Faksimile korespondence mezi dr. Hrstkou a ministerstvem.

Faksimile korespondence mezi dr. Hrstkou a ministerstvem.

V/1 poskytnouti kuratoriu finanční podporu na ochranu a udržení Kotouče, po případě na zřízení cest, poněvadž vznikl by tím nebezpečný příklad pro podobné soukromé projekty.

V žádosti činí se zmínka o zřízení „Valašského Betlému“ v Kovářově kapli a Perníkové chaloupky, jde tedy o objekty výtvarného umění. Proto postoupí se žádost na V/2.

Dne 21/12 odevzdal Dr. Hrstka k nahlédnutí 3 řezby prof. Balána a návrh Jaroňkův na Perníkovou chaloupku; doručeny osobně p. odb. radovi dr. Štechovi...podpis nečitelný.

Dr. Štech odpověděl: „...Akce zřizování Národního sadu na Kotouči u Stramberka vyžádala si a patrně ještě vyžádá značného nákladu. Fotografie zřizované chaloupky a skizzy byly zdejšímu úřadu předloženy, rovněž tak vyřezávané figury pro Valašský Betlém, který tam má být zřízen. Navrhuji, aby Družstvu udělena byla st. podpora 3 000 Kč k úhradě nákladů se zřízením Betlému spojených. Úhrada v kap. XIII.tit. 11§4.II/4 pol. 1. Výstavy domácí a cizí, putovní, umělecká výchova...“

Proběhla řada jednání a dohadování mnoha zúčastněných a v květnu 1923 byla Perníková chaloupka slavnostně otevřena. Po celý zbytek první republiky sloužila veřejnosti z blízkého i širšího okolí. Po válce opět zvala návštěvníky k posezení. Od počátku až do roku 1947 byl jediným nájemcem „Perníkové“ Josef Mikušek. U návštěvníků byl oblíbený — ti často říkali „zajdeme si k Mikuškovi...“

Tak vypadala Perníková chaloupka.

Po válce, to už dávno překročil sedmdesátku, pomýšlel na odpočinek a předal své „řemeslo“ Janu Rýdlovi, který tam od roku 1948 obsluhoval návštěvníky do roku 1952.

Počátkem padesátých let však nastal soumrak i pro toto krásné zátíší na Kotouči. Za účasti zástupců dvanácti institucí se v létě (27. 8.) roku 1951 uskutečnilo jednání, jehož předmětem byla žádost VŽKG, n.p., o povolení přeměny lesní kultury na vápencový lom. V drtivé většině zúčastnění podpořili návrh na rozšíření lomu, zástupci Slezského studijního ústavu v Opavě a Slezského muzea v Opavě požadovali vzhledem k rychlému těžebnímu postupu okamžitý vědecký průzkum území.

K problému se vyjádřili i zástupci MNV Štramberk (Jar. Michna a Cyril Hykel): „...žádali, aby přírodní rámec města, zvláště Kotouč, byl zachován a žádali, aby pro budoucnost bylo uvažováno o vyhledávání nových zdrojů, kde by bylo možno vápence těžiti. Dále poznamenali, že při silných výbuších třaskavin povstávají škody na budovách a bylo by třeba, aby se tomu v budoucnu předešlo...“

A co na to nejbližší nadřízené orgány? ONV v N. Jičíně (Alois Randýsek a Josef Jaroň): „ONV u vědomí důležitosti těžby vápence pro náš průmysl souhlasí s požadavky ministerstva těžkého průmyslu. Bude-li přiznána Štramberku státní rezervace, žádáme, aby bylo přihlíženo k zachování dosavadního jeho figurálního stavu“. Zástupce KNV Ostrava, odd. IX/4a (Kozel Karel) prohlásil, že „vzhledem na potřebu těžkého průmyslu souhlasí se změnou lesa na lom, tak jak to požadují VŽKG“.

Následovaly desítky a stovky dopisů, zápisů, jednání mnoha úřadů a institucí. MNV ve Štramberku spolu se všemi masovými organizacemi upozornil několikrát Státní památkový úřad v Brně, že rychlé povrchové lámání vápence na Kotouči způsobí v nejbližší době zničení zvláštní květeny na této historické a památné hoře a žádal, aby z Kotouče byla vytvořena přírodní rezervace.

Úsilí o o záchranu Kotouče dokumentuje i dopis konzervátora ministerstva školství a osvěty, p. E. Hanzelky z 1. října 1953:

„...Hora Kotouč u Štramberka je památná tím, že její jeskyně obýval pračlověk už asi 40 000 let př. n. l. a na temeni se nacházelo rozsáhlé sídliště mnoha kultur. Dr. Hrstka vybudoval na Kotouči rezervaci Národního sadu s mnoha pomníky, památníky a jinými zajímavostmi. Postupem kamenolomu mizelo sídliště na temeni Kotouče, takže dnes zbyla z něho jen malá část.

Z důvodu celostátního zájmu nedalo se sídliště zachrániti, avšak vědecktí pracovníci, hlavně archeologové, město Štramberk i celá veřejnost těšili se aspoň tou nadějí, že na Kotouči zachována bude část zvaná Národní sad s jeskyní Šipkou a hradiskem na Jurově kameni. Avšak i tato naděje zmizela, neboť letošního roku postupuje kamenolom přímo k Jurovu kameni a tak celý Národní sad je ohrožen.

Jako okresní konzervátor státní památkové péče pokládám za svou povinnost upozorniti na toto nebezpečí a prosím, aby Státní památkový ústav v Praze a v Brně, Státní archeologický ústav v Praze a v Brně, KNV — ref. IV. a VIII. v Ostravě, ONV — ref. IV. a VIII. v N. Jičíně, Ministerstvo kultury v Praze, Slezské museum v Opavě, Slezský studijní ústav v Opavě, poslanec NS za náš kraj s. Fr. Novák, MNV ve Štramberku a jiné instituce vynasnažily se část Kotouče (na nákrese označenou), zachrániti jednáním s ministerstvem a vládou.

Důvody pro zachování uvedené části Kotouče jsou následující:

1) Zničením Nár. sadu bude definitivně zničena i jeskyně Šipka, hradisko Jurova kamene a všechny pomníky a památníky i s přírodní rezervací,

Kopřivnice, 30. X. 1959

30. X. 1959

Věc: Záchrana „Perníkové chaloupky“ na Kotočské.

Kopřivnice, 28./10. 1959.

Krajský výbor Čsl. tělovýchovy - KV ČSTV -

Olomouc 8.
Svatoplukova náb. 10.

Perníkové chaloupky na Kotočské byla postavena Klubem českých turistů na představení MUDr. Aloise Bretky a byla v ní umístěna restaurace. Za druhé republiky následkem postupu komunistů musela být uzavřena a od té doby pustla.

Nastala by nutnost přemístění chaloupky na jiné bezpečné místo na Kotočské, která byla vyhlášena přírodní památkou národního významu. Toto místo bylo zvoleno proto, že nachází se tu lesní palouk vhodný pro posezení na lavičkách a vhodný pro pořádání různých slavností. Mnoho toho byla by a nábo vyhlídka jak na místo Stramberk, tak i do okolí Kopřivnice a dále na Hutvaldy.

Jako okresní konzervátor státní památkové péče i ochrany přírody ujal jsem se akce přemístění chaloupky na nové místo.

Na této účelové cestě jsem na den 8. března 1958 poradu ve Stramberku k řešení uvedené záležitosti. Poradu zúčastnili:

8.

Uvedené komisionální řízení v N. Jičíně svolal odbor pro výstavbu rady ČSTV v N. Jičíně a dle protokolu měl Vás uvědomit o Vaší povinnosti záchranu perníkové chaloupky.

Veřejná, která se tak stala a také kvůli, která MUV ve Stramberku podnikl v tomto směru potřebné kroky. Proto podnikám poslední kroky v této záležitosti, informuji Vás o celém postupu a upozorňuji Vás jako majitele objektu na Vaši povinnost ihned jednati o záchranu a přemístění perníkové chaloupky na Kotočské.

Upozorňuji, že objekt nepadá do resortu památkové péče, nýbrž do resortu turistiky, tedy Vaší turistické složky. Máme pouze zájem, aby chaloupka byla zachráněna a aby k bližšímu se jubileu 500. založení města Stramberka byl na Kotočské sjednán pořádek.

Máme ovšem povinnost starati se, aby chaloupka na novém místě naplnila vhodně do celkového rámcu ochrany přírody na Kotočské.

A v rámci našeho resortu státní památkové péče a ochrany přírody upozorňujeme Vás, že jste zodpovědní za to, aby nebyl snížen státní majetek - aby našlo se vhodné místo pro přemístění chaloupky a aby byla zachráněna tato přemístění na vyhlášené místo.

Prosim, abyste nás uvědomili o Vašem rozhodnutí, abych mohl podati poradu vztahující se k státní památkové péči, a také proto, abychom Vás mohli být napájem napomoci ve Vašem podnikání.

Okresní konzervátor státní památkové péče i

Faksimile dopisu E. Hanzelky adresovaného Krajskému výboru ČSTV.

2) Kamenolom přiblíží se bezprostředně k městu Štramberku, čímž budou domy města ohroženy otřesy a obyvatelstvo prachem a hlukem,

3) Město Štramberk utrpí na své přírodní, národopisné a vlastivědné zajímavosti,

4) Státní rezervace města Štramberka ztratí úplně na svém významu,

5) Správa kamenolomu má možnost rozšířit kamenolom na západní a severní svah Kotouče, čímž dala by se těžba vápence okamžitě zvýšiti,

6) Těžba vápence z Jurova kamene dala by se přesunouti do poslední etapy těžby vápence na Kotouči, čímž by ohrožení města nebylo již nyní uskutečněno,

7) Z uvedeného (viz přiložený nákres) je patrné, že při dobré vůli je možno zachováti na delší dobu část Kotouče s Národním sadem a tím zachrániti i město Štramberk“.

Rada MNV ve Štramberku podporovala toto úsilí — vždyť ze stejného důvodu zahájila svůj boj o záchranu (celého) Kotouče již v roce 1951.

Z dalších archivních materiálů (7. 10. 1953) se dovídáme, že „...kamenolom na Kotouči překročil již v celé délce sídlištní val v místě Na brdách, takže z celého sídliště zbyl kousek valu a cíp u Panské vyhlídky...“ Lom pokračoval dále, pohltit základy bývalých kostelů, buldozery hrnuly hlínu, o záchranu nálezů se nikdo nestaral. Zmizel i glorieta na východní straně, začínal být vážně ohrožen Jurův kámen i Národní sad...

Koncem roku 1956 pokročil kamenolom až k Perníkové chaloupce, v té době už několik let zavřený. Sloužila už jenom jako sklad dynamitu. Objevily se návrhy na její přemístění k pomníku Leoše Janáčka.

Zde potřebuji za potřebné sdělit, že až do roku 1948 byla Perníková chaloupka majetkem KČT. Inventář štramberského odboru KČT pořízený k 1. 1. 1948 byl sepsán na 12 strojopisných stranách

a obsahoval několik oblastí:

a) Rašínova chata (dnešní restaurace Chata Dr. Hrstky).....	6 stran
b) Útulna včetně otevřené verandy, kůlny, záchodu a výčepu.....	1,5 str.
c) Vybavení útulny, kuchyně, spížířny, vodárny.....	1,5 str.
d) Vyhlídka s ochozem.....	1 str.
e) Perníková chaloupka na Kotouči	1 str.
f) Národní sad na Kotouči.....	1 str.

V roce 1991, kdy se majetek bývalého KČT vracel městu, byla skutečnost jiná:

a) Rašínova chata — přebudována na restauraci, původní ráz je zničen, majetek a inventář neexistuje,

b) Útulna vrácena bez verandy, záchodu, bez kůlny i bez výčepu. Vráceny byly jen holé zdi, zdevastovaná místnost, o vybavení útulny, kuchyně, spížířny či funkční vodárně pro útulnu se nedalo vůbec mluvit,

c) Z bohatého vybavení útulny, kuchyně, spížířny se nepředalo nic. Bylo nutné obnovit i přívod vody z vodárny do útulny,

d) Okna ve věži byla rozbitá, barevné zasklení ve vyhlídce scházelo,

e) f) Perníková chaloupka ani Národní sad na Kotouči nebyla předmětem převodu majetku.

Tuto skutečnost projednal výbor obnoveného odboru KČT ve Štramberku dne 22. 3. 1991. *)

V polovině padesátých let probíhalo zdlouhavé a složité zjišťování vlastníka chaloupky, až se potvrdilo, že Perníková chaloupka je (po roce 1948) ve vlastnictví turistické sekce OV ČSTV a KV ČSTV. Už počátkem května 1956 se konala porada za účasti zástupců MNV Štramberk, ONV N. Jičín, zástupce kamenolomu Kotouč, zástupce oddílu Baník Štramberk i zástupce krajského odboru turistiky v Ostravě. Na jednáních v říjnu 1957 bylo turistickým sekcím okresních i krajských výborů ČSTV jako majitelům připomenuto, že chaloupka je v bezprostředním nebezpečí zničení a byli upozorněni na nutnost její záchrany přenesením na jiné místo.

Z dopisu okresního konzervátora adresovaného KV ČSTV v Ostravě vyjímám: „...nevím, zda MNV ve Štramberku podnikl v tomto směru patřičné kroky...upozorňuji Vás jako majitele objektu na Vaši povinnost ihned jednati o záchraně a přenesení Perníkové chaloupky na Kotouči...Upozorňuji Vás, že jste zodpovědní za to, aby nebyl zničen státní majetek, aby nedošlo ke zbourání Perníkové chaloupky a aby byla zachráněna přenesením na vyhlédnuté místo...Máme pouze zájem, aby chaloupka byla zachráněna a aby k blížícímu se 600. jubileu města Štramberka byl na Kotouči zjednán pořádek...“

Perníková chaloupka zachráněna nebyla a pořádek na Kotouči nebyl zjednán dodnes.

PRAMENY:

Korespondence s min. školství a nár. osvěty o zřízení Nár. parku a Valašského betlému na Kotouči. AMŠ, karton 24, i. č. 213, SOkA Nový Jičín.

Pozůstalost Emila Hanzelky, šanon 299, muzeum Fojetství Kopřivnice.

Martinášková, Frant.: Rodinná kronika.

Vzpomínky pamětníků.

*) Fotokopie původního seznamu majetku O KČT ve Štramberku byla zaslána Výkonnému výboru KČT spolu s žádostí o vrácení majetku. Dopis je datován 3. listopadu 1990.

PAMĚTI O POLITICKÉ EKONOMII A UDÁLOSTECH ZA ČASŮ MÉHO ŽIVOTA

Augustin Raška

část I.

(výběr a přepis Aleš Durčák, jazykově neupraveno)

Čtenáři, zdrav buď!

Jsa kmet už 80letý, kdy již tělesných sil chvatněji ubývá, zrak i paměť slábne, a vstup z nenávratné časnosti do nepoznané věčnosti den co den blíží, píši tyto memoiry (čti memoary!) z důvodu, že chci je jednak zachovati na památku svým drahým pozůstalým, jednak osvětliti život své pozemské pouti za stále různé měnlivých situací politických, národnostních, náboženských, kulturních, hospodářských a sociálních, jež jsem prožíval, a tím též zároveň přispěti svou skrovnou hřivnou k rozšíření porozumění vývoje a k prohloubení vzdělání národohospodářského mezi teď ještě mladými, ale nadějnými a sobě nejbližšími. Vždyť dějiny i rodinné kroniky byly nám, jsou a mají být i těm, kteří po nás v budoucnu přijdou, dobrou učitelkou a vůdcem v bludišti světa k hledání a poznávání ryzí, ničím nezastřené pravdy, jakož i světla života, jehož každému potřebí k osvojení si umění ze všech nejcennějšího — moudře žiti a blaženě umříti.

I. Z doby mých předků

Dle křestního listu narodil jsem se ve čtvrtek 30. prosince L. P. 1869 ve Štamberku v čísle 242. z otce Augustina Rašky a matky Rosálie, rozené Mandové z čís. 93. nad Horní branou na Kopci a později po roku 1855, kdy její rodný otcovský domek vyhořel do základů, z čísla 423. v podhradí na Zámeckém úbočí za farním kostelem. Mému otci bylo tehdy 69 let 13 dní, matce 39 let 9 měs. 20 dní.

Leč později ve věku jinošském jsem se doma dozvěděl, že sudičky po mém narození zavinily omyl týkající se přesného data mého na svět příchodu. Ve skutečnosti narodil jsem se prý v pátek 31. dne měs. prosince 1869 o svátku sv. Silvestra, papeže, v 9 hodin večer, takže do Nového roku scházely mi jen 3 hodiny. Vzhledem k tomu, abych k vojenskému odvodu šel o rok později, až více zesílím, chtěla má prozíravá a na vše dobré už od mého narození pamatující matička, aby do farní matriky byl zapsan den 1. ledna 1870 jakožto den mého narození a ihned též sv. křtu. Bohužel, stará, hlavu stále ze strany na stranu kývající a přisvědčující zkoušená bába Pavlina Bárová z čísla 115 nad kaplí ve Štamberku si popletla matčino přání a dala psátí den mého narození P. Františku Klossovi místo o den později o den dříve. (viz farní rodní a křestní knihu ve Štamberku, Tom. VI., Pag. 201!) A to byl prvý omyl hned na počátku mého pozemského života!

Po odpolední bohoslužbě v sobotu na Nový rok byl jsem křtěn. Za kmotry (svědky) přijetí této svátosti posloužil mi k žádosti rodičů náš příbuzný Adolf Raška, továrník v Kopřivnici, se svou manželkou Františkou. Přijeli včasné na kočáře pro mne a odvezli mě do farního kostela sv. Jana Nepomuckého a sv. Bartoloměje. Po křtu sv. vložili mi v upomínku do povijáku dva dukáty. Při svačině, když mě zas odvezli domů, přál můj „křestný tatíček“ a „křestná matička“ mým rodičům, abych jim rostl k radosti a podpoře ve stáří. K námitce otcově, že už teď je star a sotva se již dožije mé dospělosti, ujistil otce, že v případě jeho předčasné smrti sám se o mé vzdělání na školách postará a ustanoví mne pak ředitelem jeho továrny v Kopřivnici po boku svého o několik let staršího syna Adolfa. A to byl hned z počátku druhý omyl v mém životě! — Otec mi zemřel 29. června 1876 ve věku 76 let 6 měsíců a 12 dní, když mi bylo teprve 6 let 5 měs. 29 dní; „křestná matička“ brzy na to 31. října 1877 ve věku 46 let a „křestný tatíček“ 23. září 1878 ve věku 53 let, když mi bylo necelých 9 let, takže nemohl svému slibu otci danému dostát, ač byl po otcově smrti i mým poručníkem.

Na křtu sv. dostalo se mi tří jmen: Augustin Adolf Josef. Augustin se jmenuji po otci a s jeho strany dědovi, Adolf po kmotrovi a Josef po dědovi a strýčkovi z matčiny strany. Později, přijímaje svátost sv. biřmování v Olomouci na dómě sv. Václava, přijal jsem jméno Petr v upomínku na úmrtní den otcův o svátku sv. Petra a Pavla, kdy tiše v Pánu zesnul o 5. hod. ráno, byv zaopatřen svátostmi. Biřmovacím kmotrem byl mi laskavě matčin bratr Josef Manda, narozený 20. září 1835 ve Štamberku v čísle 93. a oddaný s Annou Šustalovou, jedinou dcerou fojta Jana Šustaly v Kopřivnici, jež zemřela 3. září 1910. V upomínku na ten den sv. biřmování daroval mi strýček masivní zlatý prsten, velikostí arcibiskupskému podobný, a tetička krásný nástěnný obraz Anděla Strážce, jež pověsil jsem si do své ložnice.—

Můj otec a jeho předkové pocházeli ze zemanšského rodu v Kopřivnici. Zemanství to bylo do roku 1587 součástíkou olomouckého biskupství. Roku 1764 se připomíná v pozemkových knihách na tomto „volném gruntě“ Jiří Raška a po něm Josef Raška senior v č. 17. V druhé polovině XVIII. století byl majitelem tohoto zemanství děd mého otce Václav Raška, který dle svatební smlouvy u roku 1789 postoupil je staršímu synu svému Ignáci za 1800 říšských rýnských i s 3mi páry tažných koní, 2 vozy, 6 branami a s jinými náležitostmi statku. Bylo to tehdy asi 1000 vídeňských měřic půdy polní a lesní se zříceninou hradu Šostýna, velké zahrady pod Šostýnem (v místech nynějšího koupaliště) a zemanšského dvora (tvrze) pod horní továrnou na pravém břehu Kopřivničky. Pro sebe a svou manželku zůstavil si výměnek a to: louku vykučenou na zor, louku ve Štěpnici, 2 záhonů nad Hučnicí, 2 kousky v Lávkách, v zahradě při plotě na 3 měřice „zora“ a k tomu lesík Brdo; nadto 6 krav v hospodářském stádě pást, 2 šilinky ovec při gruntě rodičům chovat a t. d., a t. d. Nevěsta Klára, dcera Leopolda Heřmanského, zákupního fojta v Libhošti, přinesla synovi jeho Ignáci věnem 600 říš. rýnských a 48 ovec. Zámožnost z obou stran je tedy ze smlouvy té patrná. Zdávka konána 18. října 1789 v Libhošti. Nový majitel zemanství Ignác Raška obdržel pak ke své žádosti od horního úřadu v Brně 7. června 1808 kutací právo na svém volném gruntě a to: na kovy, mineralie a zvláště uhlí na 3 měsíce.

Roku 1817 odstoupil zemanství Ignác Raška svému nejstaršímu synu Janovi za 2400 zlatých vídeňských a podržel si jako výměnek roli na Mlýnskách 2 louky (z nichž jednu ve Štěpnici), a „lásek“. Jan Raška vymohl si na vrchnosti pálení a prodej kofalky v Kopřivnici od roku 1833. Za to se zavázal odváděti 10% landemia při každé změně majetku a platiti roční činži 150 vídeňských zlatých v půlročních lhůtách. Zemanšský statek dědil po něm starší syn Josef junior. Ten byl dvakrát ženat. Měl dceru a syna Josefa Rašku, kterému koupil fojtsví v Libhošti. Ten oženil se s Emmou Vaňkovou, mladší dcerou důlního úředníka v. v. Vincence Vaňku z čís. 353 u kaple ve Štamberku v sousedství mého otcovského domu č. 242. pod Dolní branou a měl s ní děti Josefa, Ferdinanda a Marii. Po jeho smrti provdala se vdova Emma za Ferdinanda Pokorného, lékárníka v Příboře. Doly na železnou rudu (ocelek) v lese Libotíně, kde v XV.—XVII. století dolovalo se i na stříbro, zanikly v letech šedesátých minulého věku pro malý výtěžek a podvody správních úředníků dolů. Pensista Vaněk měl pak 800 zl ročního odpocivného, což byl důchod na tu dobu zcela uspokojivý. A poněvadž druhá manželka zemana Josefa Rašky, jsouc příliš mladá a divadelnímu umění v Opavě oddaná, neměla pro racionelní hospodaření na statku porozumění, prodal jej poslední držitel tohoto zemanství v letech osmdesátých knížeti arcibiskupu olomouckému Bedřichu z Furstenberka za 70 000 zlatých, který je opět připojil k panství hukvaldskému.—

Zemané byli u starých Čechů původně vlastníci svobodných pozemků, pak šlechtici vůbec, později jen šlechta nejnižšího řádu. Příjmení Raška vzniklo od jména půvabného šidlozobého ptáčka drozdovitého červenky (*Erythacus rubecula*), které se na Lašsku říká „raška“. Ta je v zajetí nejlepší mucholapkou, vesele při tom prozpěvující, a zvykne všem pokrmům, jichž požívá člověk.

SVĚT ZA PULTEM

Věra Horáková

S hrkotajícím vozíkem projíždím mezi vysokými a do posledního místečka zaplněnými regály. Vyhýbám se ostatním nakupujícím, kteří, stejně zaujaté jako já, prohlížíjí co všechno „market“ nabízí. Zvykli jsme si na bohatou nabídku zboží a máně mi napadá, že obchod už ani neumíme označit českým názvem. Markety (česky obchody) a různé „butiky“ zcela změnily náš život. Změnily a zrychlily jej dokonce tak, že sotva zmizí naším očím stříbro vánoční výzdoby, již vidíme plné regály velikonočních zajičků a nabídku různého zboží pro letní rekreaci a pobyt v přírodě. A sotva začnou naše děti chodit v září do školy, velmi brzy nás znova obklopí vánoční šilenství. A tak se nám celý rok citelně zkrátí nabídnutou reklamou s přidavkem doprovodné hudby, někdy až unavující. A ačkoliv je hudba mojí stálou a milou přítelkyní, při výběru zboží bych ráda uvítala klid a její kouzlo si ponechala pro ticho domova.

Ohromující množství druhů rozličného zboží určeného k okamžité spotřebě, ale i textilu, obuvi, papírenského zboží i drobných doplňků a potřeb pro domácnost, je soustředěno pod jedinou střechu. Kam se poděly bytelné kamenné obchody s povětivým denním světlem, zvonečkem nade dveřmi a vítajícím úsměvem ochotného prodáváče? Zvedneme-li oči, uvidíme střechu smontovanou z lehkého plechu a železných svorníků. Zkrátka, všechno je jinak. Ty staré, původní obchody, s těžkou kovovou roletou, nám zůstaly už jen ve vzpomínkách.

Mezi ty nejoblíbenější, hlavně pro nás děti, bezesporu patřila cukrárna u Cabáků. Úzký, patrový dům, měl prodejnu v přízemí. Už zdáli nás vábil svojí sladkou vůní. To kvůli jeho návštěvě jsme rádi chodívali se svými rodiči k pravidelně se opakujícím nedělním návštěvám hřbitova. Věděli jsme, že na zpáteční cestě nám dopřejí slíbenou zastávku. Do přízemního, nevelkého obchůdku se vstupovalo po dvou schodech do dveří s nezbytnou bílou záclonkou. Nalevo od nich byla malá výloha oznamující, že se zde prodávají štramberské uši a je pro nás připravená i čerstvá zmrzlina. Ikdž výběr druhů nebyl tak bohatý, jako dnes, byla to ta nejlepší zmrzlina, jakou znám. Za skleněnou přepážkou na policích lákaly zákusky, v baňatých nádobách byl připraven výběr nejrůznějších druhů bonbónů. Nikdy nezapomenu na kostky barevného „želé“, které tolik chutnaly, na jedlý papír s ořechovou polevou, plněné čokoládové figurky určené k ozdobě vánočních stromčků. Tvrdé ovocné bonbóny, ořechy plněné „atlasky a ledovky“. Pod nimi v řadách vyrovnané tradiční trubičky, krémové řezy, linecká kolečka s výbornou marmeládou, ořechové dortíky — to byla ta lákadla, na která stále tak rádi vzpomínáme. V pravém rohu prodejny stál zmrzlinový stroj. Když studená pochoutka došla a zájem kupujících neopadal, šéf prodejny nám sdělil, abychom počkali. Do stroje nalil potřebné suroviny a spustil rachotící zařízení. Nic nám nevadilo, že jsme museli čekat.

Obchod patřil panu Bedřichu Cabákovi (nar. 1913 v Čeladné). Cukrařině se vyučil ve Valašském Meziříčí u Holubů. Tam se i seznámil se svojí pozdější manželkou. V roce 1937 mu pan Schaffer pronajal cukrárnu ve Štramberku, kde začal podnikat. V prvním roce jeho začátků mu pomáhala sestra Hermína. Rok 1938 byl prvním rokem společného rodinného života s manželkou Bohuslavou (1915), kterou si do

Štramberka přivedl. Na počátku války, kdy území připadlo do Sudet, Němci jeho živnost zavřeli. Přes celé válečné období pracoval v kopřivnické Tatře. Po válce cukrářskou dílnu a obchod znovu otevřel. Pracoval ve dvou přízemních místnostech. Zbytek domu obývala jiná rodina a Cabákové měli pronajatý jeden pokoj v protějším hotelu „Prosek“. Tam se jim v roce 1940 narodila i první dcera.

Asi v roce 1953 byla cukrárna znárodněna. V Kopřivnici byla zřízena cukrářská výroba a zákusky se rozvážely po okolí. Tam bývalý majitel cukrárny pracoval až do svého důchodu v roce 1973. Prodejna ve Štramberku, ve které stále prodávala jeho žena, byla v provozu do roku 1978 a patřila firmě Pramen.

Dům ještě začátkem padesátých let byl majetkem původního majitele. Teprve po znárodnění a měnové reformě manželé Cabákové dům odkoupili a začali splácet. Poctivě práci věnovali celý svůj život. Po znárodnění, kdy oba dostávali za práci do slova „pár korun“ (jako ostatně všude jinde), vykonávali ji stejně obětavě, jako by obchod byl jejich. Byl to jistě bezpočet sobot a nedělí, od časného rána až do večerních hodin. Teprve za posledním návštěvníkem došlo k mytí nádobí a celkovému úklidu prodejny.

Velmi dobře si pamatuji na dva upravené a usměvavé lidi, vždy v čistých a nažehlených pláštích za pultem voňavého obchodu.

Obchod smíšeným zbožím Jana Petráše

V roce 1912 došlo k odstranění původní dřevěné chalupy s kůlnou č. 119 v zatáčce pod náměstím. Na jejím místě došlo ke stavbě nového zděného domu s honosným názvem vila „Richard“. V přízemí domu bylo otevřeno řeznictví pana Rašky s jatkou a udrnou a vedle menší holičství pana Makovce. V důsledku majetkových spekulací vlastníka domu pana Sochy, byl dům dán do dražby.

V té době se v roce 1924 Jan Petráš (1899) oženil s o rok mladší Klárou Hanzelkovou. Dům koupili na splátky s hypotékou 40 tis. Kč. Pan Jan Petráš byl vyučen obchodníkem a otevřel zde obchod smíšeným zbožím po uzavření řeznictví. Později zanikla i provozovna holičství. Postupně pak docházelo k vybavování a rozšiřování sortimentu v obchodě. Začátky však byly těžké. Bylo třeba získat patřičnou klientelu zákazníků, jelikož podobných obchodů v okolí bylo několik. Nakupující také neoplývali penězi a tak mnozí kupovali na dluh, který se zapisoval do dlužních knížek a do knihy pokladní. Úhrada se prováděla zpravidla po výplatě, ale mnohdy po částech. V té době, které se říkalo „za první republiky“, však nebyla nouze o zboží k prodeji. Prodejna byla zdokonalována a její majitel se pohodově stal o lepší inventář. Zakoupil elektrický mlýnek na kávu a mák, novou automatickou váhu a jiné vymoženosti té doby. Obchod byl zaplněn potravinami všeho druhu. Kromě cukrovinek, rozličných druhů bonbónů a lihovin, nechyběla ani bečka kyselého zelí a sud slanečků. Blízko u vchodu stál barel s petrolejem, který se tehdy používal k vaření i svícení. Nabízel i různé domácí potřeby od drobných kuchyňských, až po větší, dřevěné, smaltované i kameninové nádoby.

V paměti mi utkvěly šuměnky TIKI. Dvě malé kostičky zabalené do barevného papírku. Samozřejmě, byly určeny k rozpuštění ve vodě, ale nemohli jsme se cestou domů dočkat příjemné sladkosti na jazyku, kde se tak krásně rozšuměly.

Rodina obchodníka obývala jen jednu místnost nad prodejnu. Ostatní v domě byly určeny k pronájmu.

V roce 1927 vznikl v blízkosti domu veliký požár u Bajerů. Rychle se začal šířit i na sousední dřevěnice. Uhořely tři chalupy, počala hořet i chalupa u sousedních Šmajzrů, ale tu se podařilo zachránit.

Dne 23. 9. 1938, když byla vyhlášena mobilizace, majitel obchodu p. Petráš nastoupil do armády. V tuto dobu se o obchod starala jeho manželka. Po 10. říjnu bylo již celé území okupováno Němci a přiřazeno do Sudet. Nastala těžká doba následkem zavedení potravinových lístků a velkého boje o přežití obyvatel.

Potíže se zásobováním však neustály ani po osvobození vč. „papírování“ s lístky na potraviny, které stále přetrvávaly.

Když se dnes rozhodujeme, který druh z nabízených sladkostí zakoupíme svým vnukům, v paměti mi vytane vzpomínka na to, jak maminka před odchodem na nákup nůžkami pečlivě oddělila drobný ústřížek s názvem „cukrovinky“ a jak jsme se tiše těšili na pár cukrátek rozdělených na tři díly. Po únorových událostech v roce 1948, došlo k přemlouvání majitele obchodu pana Jana Petráše, aby vstoupil do družstva Jednota. Ten nabídku, po předešlých slibech o tom, že nedojde k žádným změnám, přijal. Brzy však došlo k vyšším formám obchodů ve městech, převedením do podniku Pramen a tím k zestátnění obchodu. Byl proveden soupis zboží a jeho ocenění na nevybíratelný účet. Nějaký čas byl Jan Petráš trpěn v obchodě jako vedoucí. Později však došlo k uzavření prodejny a proběhla měnová reforma (1953). Pracoval pak následně v kamenolomu Kotouč u prvního velkodrtiče v nepřetržitém provozu. V několika letech, z důvodu velkého hluku na pracovišti, ztratil sluch a stal se částečně invalidním. Ve svých šedesáti letech neměl nárok na starobní důchod a byl nucen pracovat dalších pět let u retenční čerpací stanice a dostal plný invalidní důchod.

Dodnes ráda vzpomínám na úpravný a ve velké čistotě udržovaný obchod, ze kterého se při pouhém projití okolo linuly příjemně se mísící vůně tak typické pro obchůdky toho období.

ŠTRAMBERK A NĚMECKÁ OKUPACE

1939-1945

poznámky a úvahy o nejtěžší době našich národních dějin ve světle vzpomínek a archivních dokladů
Josef Adamec

část VIII.

Mladí odbojáři si v druhé polovině roku 1942 vybudovali bunkr pod mostem přes Sedlničku, ale jeho využití znemožnila velká razie ostravského gestapa, která zničila v prosinci 1942 krajský výbor KSČ. Při zatýkání v Ostravě padl do rukou gestapa i Jan Cvíř, který působil jako jedna ze spojek mezi krajským výborem a štramberskou skupinou. Při výslechu nevydržel a začal zrazovat. Přes nového konfidenta Jana Cvíře tak gestapo zasáhlo i proti štramberskému výboru KSČ. Nejdříve byli v lednu 1943 zatčeni Ferdinand Holub a Jan Ambrož, kteří pracovali jako další spojky, a Vojtěch Veřmiřovský. Ostatním dvěma spojkám Jaroslavu Jaškovi a Vladimíru Rajnochovi se podařilo uprchnout. Nakonec došlo k velké razii gestapa a četnictva za pomoci německého vojska dne 18. února 1943 přímo ve Štamberku a Kopřivnici. Němci obklíčili kopřivnickou Tatru a městskou část Kozina ve Štamberku. Při této razii bylo zatčeno 13 členů ilegálního výboru KSČ a odbojové skupiny: Č. Pikulík, K. Jašek, A. Sopuch, V. Najvar, A. Hykel, A. Randýsek, J. Marek, A. Ledvína (byl zatčen na totálním nasazení v Německu), F. Urban, B. Melčák, J. Bartoň, J. Manda a M. Hubeňák. Zatýkání pak pokračovalo ještě několik měsíců. Celkový počet všech zatčených členů ilegální komunistické strany na Kopřivnicku a Štamberku od ledna do června 1943 dosáhl čísla 67.

Zachránění a ohrožení členové obou skupin proto po osudném 18. únoru 1943 přešli do ilegality. Rozhodli se zahájit otevřený partyzánský boj v beskydských lesích. Partyzánskou skupinu tvořili J. Veřmiřovský, J. Stanislav, J. Jašek, J. Šmahlík, Z. Hykel, J. Najvar (podle jiné, věrohodnější, verze, neodešel mezi partyzány a dále se skrýval ve Štamberku) a V. Rajnoch. Skupina se pak dále rozrůstala. První útočiště našli mladíci v bývalém rekreačním středisku Padolí u Veřovic, později si oddíl štramberských partyzánů vybudoval zemljanku u pramene Jičinky, tu ale v květnu 1943 vyzradil nový konfident Miroslav Jašek.

Na tomto místě uděláme malou odbočku a ještě jednou necháme vzpomínat Emila Hanzelku. Od něj se dovídáme, že kopřivnická odbojová skupina měla i výzvědnou složku v Kopřivnici a okolí. Kromě toho, že sledovali i chování různých osob především ve vztahu k německé říši apod., pátrali také po spojencích v jiných ilegálních hnutích.

Tak např. jeden člen kopřivnické skupiny, Jaromír Holub, pod záminkou turistiky jezdíval na slovenské hranice a pátral po spojení s partyzány na Valašsku. Objevil též jakési partyzánské hnutí v blízkém Štamberku. V souvislosti s tímto hnutím se vyskytla podezřelá sebevražda vrátného štramberského kamenolomu A. O. ve spojení s prozrazeným krytem pod kopcem Kozinou. Nastalo další zatýkání, vraždění a popravování prozrazených účastníků, kteří po zatčení jeden na druhého všechno prozrazovali.

Případ vrátného O. není dosud objasněn. Dělal Čecha a údajně byl přihlášen za Němce a byl SA-man. Prý z výčitek svědomí se odhodlal k sebevraždě pod koly vlatku v kamenolomu.

A nyní zpátky ke štramberským partyzánům. I jejich další úkryt v továrně na kachle v Klókočově byl vyzrazen konfidentem Jaškem a po přestřelce se partyzánům podařilo dostat z obklíčení a opět se uchýlit do Beskyd nad Krhovou. Uplynulo několik měsíců od útěku ze Štamberka a partyzáni byli vlastně celou dobu jako štvaná zvěř. K vlastní akci se nedostali. Byli nuceni se jen skrývat, být každou chvíli ve střehu, připraveni změnit úkryt. Tehdy začaly logicky pracovat nervy. Takto si to nikdo

z nich nepředstavoval. A takto to ani dál nebyli schopni a ochotni snášet. Pokusili se ještě o změnu, novým velitelem se stal Jaroslav Jašek, díky jehož pohotovému jednání se dostali z pasti v kachlíkárně. Vladimír Rajnoch se stal politickým komisařem. Ke dni 5. srpna 1943 je pak datována partyzánská přísaha, kterou mladíci složili kdesi v lesích nad Zubřím.

Situace se ale ani nyní nezlepšila. Při jednom přechodu protektorátní hranice se členové skupiny Jaroslav Halamík, Jaromír Šmahlík a Oldřich Socha dostali do přestřelky, ve které byl Jaromír Halamík vážně zraněn a Oldřich Socha padl. Je to jeden z mála našich občanů, kteří padli se zbraní v ruce, připomeňme si jej tedy blíže.

Oldřich prožíval nelehké dětství v rodině kamenářského dělníka Aloise Sochy. Světlo světa spatřil 1. září 1920 v malé dřevěné chalupě na horním konci „Kobachu“. Z Pamětní knihy města Štramberka se dovíme, že Oldřichův otec Alois se zúčastnil první světové války, bojoval na ruské frontě a domů se vrátil v roce 1917. Těsně po ukončení první světové války v r. 1918 se ve Velkých Kunčicích oženil s Marií Götzovou a v září 1919 se jim narodila dcera Jindřiška, která však po týdnů zemřela. O rok později se narodil Oldřich.

V průběhu dalších šesti let přibýly Oldřichovi ještě tři sestry: Božena, Jindřiška a Marie. Jedenáct dní před jeho osmými narozeninami zemřela maminka Marie, teprve čtyřiatřicetiletá. Nejmladší dcera Marie neměla ještě ani dva roky. Mladý vdovec byl nucen znovu se oženit. Myslím, že udělal dobře, i druhá matka Marie, rozená Rezníčková, se o rodinu starala. Z druhého manželství se narodil syn Alois, ale ten koncem září 1930 jako jednoroční zemřel.

To ještě nikdo z rodiny netušil, co budou prožívat o třináct let později, jaký hrozný osud potká celou rodinu. Dejme nyní slovo panu Aloisi Sochovi, který na svého syna Oldřicha vzpomínal. „*Přicházeli k nám často, obyčejně kolem půlnoci...Byli tu i po nocích — Benešek, Láda Rajnochův, Jaroš Halamík, Lapač z Příbora, ruský důstojník Ivanovič v civilu. Radili se o svém podnikání. Těšili se jak budou mít velkou radost, až se budou aresty otvírat, vězni propouštět a jak je budou vítat. Však to byl náš a Jaroš Halamík, co pomohl Jožovi Hyklovi — Skypalovi, který dělal jako vězeň pod dohledem v jedné fabrice v Jičíně...Vystříhali mu díru v plotě a tak mu pomohli ven. Tehdy se to povedlo, ale Joža potom stejně někde zařval...Jak gestapo sebralo Šmahlíky z Koziny, bál se prozrazení a proto musel utéct...*

Raz šli přes Rekur most mezi Mořkovem a Veřovicemi, jeden financ byl schovaný pod mostem, nechal je přejít a potom po nich střelil... Můj šel poslední, dostal to do nohy a do zad do páteře mezi ledviny — byla to střela dum dum. Jaroš Halamík byl také postřelen, toho kluci odvěkli... Chlapci se bránili, nedaleko byla celnice, finančové přiletěli na pomoc...Stalo se to 13. srpna 1943 o tři čtvrtě na devět večer...Synka dovezli autem do nemocnice do Nového Jičína, kde za tři hodiny umřel...“

Pan Socha dále vzpomínal na hrůzu výsledků, které následovaly a na vše, co rodina při nich vytrpěla. Němci dovolili Oldřicha pohřbít jenom časně ráno a pouze za účasti domácích. Otec vděčně vzpomínal: „*Pan rada (Hrubý) se zachoval jak ohromný hrdina, když řekl, že ho pochováme v tu dobu, jak půjdou dělníci do práce. Přijel Merenda s vozem, sám jsem synka z domu vynášel, na cestě ho pomáhala dát na vůz Julka Jeřábková z města, šla akorát do práce. Pan rada poslal ministranty s křížem a nařídil jim jít co noha nohu mine, šli jsme věčně. Pohřeb fotografoval Sola Sochův, šel kříž, Merenda s vozem, já, žena Mařa a tři děvčata. Dělníci šli za námi i před námi a všichni měli obnažené hlavy... U hřbitova zastavil pan rada tři kame-náře, aby šli dát Oldřicha do hrobu...*“

Prožila rodina toho ještě hodně do konce války. Nikdo z nich se však nedomáhal ocenění nějakých zásluh, nikdo nežádal příplatky za odbojovou činnost ani odškodné či vyšší důchod. Jediná sestra ještě po více než šedesáti letech dodala, že „*Oldřich by se musel v hrobě obrátit, kdyby viděl, co všechno se po osvobození dělo a čeho všeho byli „partyzáni“ ještě po letech schopni...*“

PRAMENY K DĚJINÁM HŘBITOVA VE ŠTRAMBERKU

z archivu P. Jurošky zpracoval a upravil Bohumil Kresta

Katolický hřbitov

Hřbitov ve Štramberku býval na místě obecní školy čp. 18 a 19, a její zahrady, až do r. 1833 dne 13. srpna, Z vynikajících štramberských občanů na počátku XIX. století byli ještě na něm pochováni: Petr Žerdík, jež zabila vichřice roku 1813; 42letý felčar Martin Stanislav (+ 22. 1. 1814); Petr Lasák v r. 1817, jenž tu byl 19 let sládkem; Josef Hykel z čís. 10., zemřelý r. 1819, jenž byl 28 let obecním představeným; zdejší kaplan P. Tomáš Řepa, zemřelý 1. 2. 1819, rector Jiří Havránek, jenž sloužil zde škole a kostelu 36 let a zemřel 17. 1. 1820; Augustin Hykel, měšťan a hrnčír z č. 8 v r. 1822; myslivec Jan Mrázek v r. 1829 a obecní představený Jiří Baar z č. 13, zemřelý 20. 4. 1831.

Starůstková zahrada u č. 20, prodaná obci na rozšíření školní zahrady, nebyla součástí toho hřbitova. Zda býval před dávnými časy hřbitůvek i u starého farního kostela — později bratrského — sv. Bartoloměje, nebylo zjištěno.

Farníci ze Závišic bývali pochováni u sv. Kateřiny, farníci z Kopřivnice na starém hřbitově u bývalého dřevěného kostelíčka v Kopřivnici a farníci z Rybí u prastarého filiálního kostela Nalezení sv. Kříže v Rybím. Kde v době předhistorické bývalo pohanské pohřebiště na uzemí Štramberka, nebylo rovněž zjištěno. Zdejší kaplan P. Josef Skopal hledal je pod sráznou skalní stěnou na svahu Kotouče nad Jakubovou studánkou. Někjaké kosti se objevily na úpatí Kotouče při budování překopu pro trať a cesty k nové úpravě v 60. letech. Pro velký „budovatelský“ chvat a nepřízeň osudu se tyto „drobnosti“ přešly bez povšimnutí.

Nový „krchov“ zřízen tu na severovýchodním úpatí Kotouče nad Horečkou po cholerové epidemii v roce 1833, poněvadž starý hřbitov byl malý a nedostačoval. Vždyť jen v roce 1836 zemřela tu na cholery 91 osoba; a také ze zdravotních důvodů bylo třeba založit větší a nový hřbitov na místě od města odlehlejším, ježto na blízkou starého hřbitova byly 2 hluboké studně na Kopci a 1 pod farním kostelem sv. Jana z Nepomuku.

Nový hřbitov svěcen 13. srpna 1833 za faráře P. Vincence Otopala, rectora Ferdinanda Havránka a obecních představených Jana Hykla z č. 31 a Jiřího Cochlara. Nejprve na něm pochovány 2 dívky a 31. srpna Teresie Adelmanová, 75 let stará. Z mužů pochován tu prvý Josef Špaček, tkadlec, 3. září 1833. Téhož roku zemřel i felčar Jan Koenig, rodem z Bělkovic u Olomouce.

Krásnou hřbitovní kapli dala vybudovati r. 1853 Rosalie Lipová, rozená Hyklová, bába Ferd. Petráše st. na Horečce, jenž už také před léty umřel.

Roku 1888 postavena márnice pro nahodilé potřeby pitvy zemřelých za podezřelých okolností.

V roce 1892 rozšířen hřbitov o 533 čtvereční sáhy za 533 zl, koupených od Marie Jankové z č. 138 a o 580 čtverečních sáhů za 500 zl od Josefa Hykla. Hřbitov měl pak rozlohu 82 a 66 m² (tedy asi 4 1/4 měřice).

Evangelický hřbitov ve výměře 2 a 88 m² byl zřízen u pískovně poblíž cesty k Závišicům. Židé se Štramberka jsou pochováni na hřbitově v Novém Jičíně.

V roce 1932 vrácen nový hřbitov, jenž dosud byl v držení obce, římskokatolické církevní správy ve Štramberku.

Nová úprava rozšířeného hřbitova započata v r. 1893.

Přípojené plochy pozemků hřbitovního svahu nahoře a dole ohraničeny na vnějších stranách živým plotem; přepažní ploty živé mezi starými a novými plochami vykořeněny, část starého živého plotu s 11 zděnými sloupy u vchodu na hřbitov opravena a hřbitovní cesty jednak rozšířeny, jednak nové po obvodu, křížem středu hřbitova a mezi po-dvojnými řadami hrobů založeny.

Touto úpravou zanikly mnohé hroby i našich vynikajících předků štramberských, čímž vzniklo mnoho mrzutostí mezi pozůstalými, poněvadž tělesné ostatky jejich drahých nebyly včasné přeloženy do nových hrobů, a zůstaly pod obvodovými a průchodními cestami.

Po nové úpravě římskokatolického hřbitova je nyní počet hrobů pro nemluvnata 44, pro žáky 36, jednoduchých hrobů pro dospělé 762 a dvojhrobů a hrobek 71, celkem 913 míst pro 984 zemřelých.

Rozdělení je toto:

I. Nad hlavní cestou hřbitovní od vrat ke kapli:

Vlevo:

v 1. dvojřadí:

a) 25 hrobů pro dospělé;

b) 30 hrobů -“-

v 2. dvojřadí:

a) 31 hrobů -“-

b) 31 hrobů -“-

v 3. dvojřadí:

a) 32 hrobů -“-

b) 32 hrobů -“-

v 4. dvojřadí:

a) 32 hrobů -“-

b) 31 hrobů

v 5. řadě

36 hrobů pro žáky

v 6. řadě

44 hrobů pro nemluvnata

Vpravo:

v 1. dvojřadí:

a) 20 hrobů pro dospělé

b) 19 hrobů pro dospělé

v 2. dvojřadí:

a) 17 hrobů -“-

b) 15 hrobů -“-

v 3. dvojřadí:

a) 10 hrobů -“-

b) 10 hrobů -“-

v 4. dvojřadí:

a) 10 hrobů -“-

b) 10 hrobů -“-

v 5. dvojřadí:

1 a 5 dvojhrobů

v 6. řadě boční

1 a 5 dvojhrobů

II. Pod hlavní cestou hřbitovní od vrat ke kapli:

Vlevo:

v 1. dvojřadí:

a) 25 hrobů pro dospělé

b) 27 hrobů -“-

v 2. dvojřadí:

a) 29 hrobů -“-

b) 30 hrobů -“-

v 3. dvojřadí:

a) 32 hrobů -“-

b) 34 hrobů -“-

v 4. dvojřadí:

a) 34 hrobů -“-

b) 17 dvojhrobů

v 5. řadě 1 hrob a 13 dvojhrobů

3 dvojhroby

Vpravo:

v 1. dvojřadí:

a) 25 hrobů pro dospělé

b) 29 hrobů pro dospělé

v 2. dvojřadí:

a) 28 hrobů -“-

b) 28 hrobů -“-

v 3. dvojřadí:

a) 27 hrobů -“-

b) 27 hrobů -“-

v 4. dvojřadí:

a) 27 hrobů -“-

b) 1 hrob a 13 dvojhrobů

v 5. řadě 1 hrob a 15 dvojhrobů

1 hrobka

Z předních štramberských občanů jsou na něm pochováni starostové obce:

Hykel Jan z č. 31; Kelnar Jan z č. 12; Prosek Tomáš z č. 5; Bajer Jan z č. 3; Bajer Josef z č. 30; Žerdík Jan, Kelnar Jan, Prosek Aug. Z č. 31; Raška Aug. Z č. 242; Jurák Josef z č. 7; Baar Josef z č. 10; Janek Jan z č. 9; Hykel Petr z č. 8; MUDr. Adolf Hrstka a Alois Petráš z č. 327.

faráři:

děkan P. Jan Vysloužil, P. Josef Nehudek, P. Josef Skopal;

správci škol:

Ferd. Havránek, Fr. Krečměr, Aug. Sanytr, Boh. Blažek, městský kronikář; Josef Pavelka správce školy ze Závěšic; také odb. Učitel Josef Baar z č. 36.

Reditel vápenek Petr Kahánek, prof. Eduard Prosek, starosta Robert Prosek, rada a advokát JUDr. Jan Štrbl, ThDr. Jan Michalský z č. 243, čestný měšťan Josef Hykel I, mlynář a hostinský.

Koncept Pamětní knihy města Štramberka II/2 s. 319—22.

„Na katolickém hřbitově vykáceno stromořadí ořechů u hlavní cesty a místo těchto stromů vysázeny kulovité javory.“

Pamětní kniha města Štramberka II/1 s. 231.

OHNIVÝ ROK 1927

Josef Adamec

Lidová moudrost praví, že oheň je dobrý sluha, ale zlý pán. Zvláště v dávnější minulosti, kdy štramberské chalupy byly dřevěné a stály „jedna vedle druhé“, vzbuzoval oheň velké obavy. A skutečně, často bylo slyšet to hrozné volání „Hoří!“. A oheň, jako i jiné maléry — epidemie, neúrody aj., navštívil Štramperk v minulosti častokrát.

Nebudeme se ohlížet až do časů třicetileté války, kdy v únoru 1624 Štramperk, Rybí i Ženklaava byly vypáleny a jak píše kronikář „...město Štramperk skrze vojsko bylo vyplundrované všecko, v nic a popel obráceno bylo...“ Všimneme si dnes alespoň některých ohňů, které ohrožovaly Štramperk přesně před 80 lety.

Špatný byl rok 1927. A hned zjara. O půlnoci ze soboty 12. 3. na neděli vznikl požár u p. Ervína Slavíka čp. 412. Na pomoc našim přijel i sbor ze Závěšic. Muzikant Robert Chalupa prý stál u radnice a na klarinet vytrvale pískal „Hoří“.

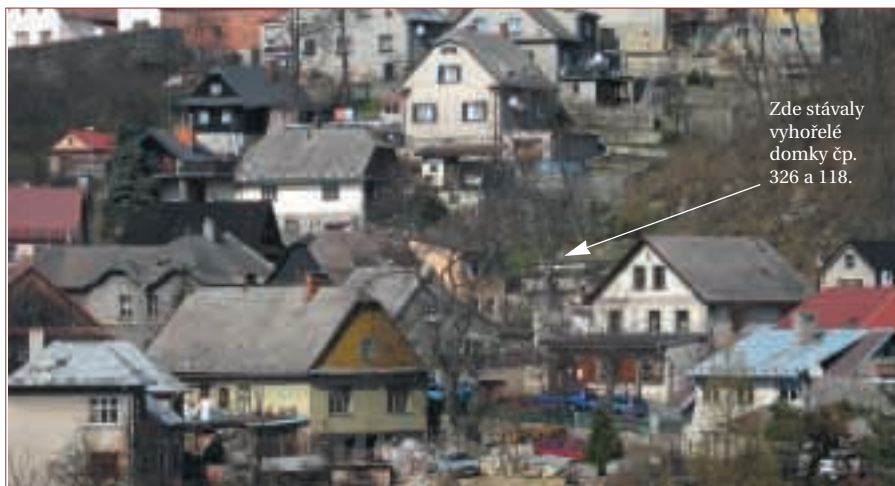
Už za dva měsíce, 11. května v noci vadný komín zapříčinil oheň v Tamovském dvoře.

Při velkém větru se oheň rozšířil na všechny budovy, hasiči mohli chránit jenom les a kostel sv. Kateřiny, jemuž hrozilo velké nebezpečí — vítr roznášel hořící výchy po širokém okolí.

Za tři týdny, 2. června ve 4 hodiny odpoledne, Štramperk opět vyburcovalo volání „Hoří!“ — začal hořet štít domku čp. 123 p. Josefa Sochy. Společným úsilím sousedů a hasičů byl oheň uhašen.

Téhož dne v 9 hodin večer vypukl další požár v kůlně p. Ferdinanda Bajera a v krátké době zachvátil celý sousední dům čp. 120. Od něho začal hořet domek p. Václava Najvara a p. Jana Rašky — ty už nebyly obnoveny. Michálkův (čp. 347) a Šmajserův domek (čp. 337) v těsném sousedství uhájili, ale hořící výchy zapálily na Kopci dům čp. 109, další domky tam hájily sbory ze Závěšic a z Rybího.

A do měsíce hořelo ve Štramberku znovu. 1. července poletující jiskry zapálily štít domku Jana Rýdla (čp. neuvedeno), oheň byl včas zpozorován a uhašen. Na jeden rok ohňů snad víc než dost!

Vyhořelý tamovský dvůr, květen 1927.

Po ohni 2. června 1927 vyhořela úplně čp. 326 a 118 za domkem čp. 347.

© Laboratoř geoinformatiky UJEP, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru

Katastrální mapa z roku 1833. Žlutou barvou jsou značeny objekty dřevěné, červenou objekty zděné (z pevného materiálu).

1) Výšeřelé domky čp. 326 a 118

2) Sousední čp. 347

3) Zde bylo v r. 1866 postaveno „koryto“

K) Kaplička křížové cesty

